

Світлана ТИХОНІНА,

orcid.org/0000-0001-6289-0529

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської мови № 2

Національного університету «Одеська морська академія»
(Одеса, Україна) *s_tykhonina@ukr.net*

СТИЛІСТИЧНІ ПРИЙОМИ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ ЕМОЦІЇ РАДІСТЬ В АНГЛОМОВНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ

Представлена робота зумовлена сучасними антропоцентричними тенденціями у мовознавстві й присвячена вивченню емоції радiсть, що дає змогу «занурити» у внутрішній світ людини та «доторкнутися» до її емоційної сфери. Радiсть є позитивною емоцією, яка має місце у повсякденному житті людини завдяки можливості задовольнити актуальну потребу в певний момент часу. Радiсть пробуджує захоплення та піднесення через почуття благополуччя й насолоди. Прояв досліджуваної емоції залежить від ступеню її інтенсивності: розрізняють активну та пасивну радiсть. Перша – спонукає людину ділитися своїм позитивним станом з іншими через гарний настрій, посмішку та сміх, друга – породжує відчуття спокою та задоволення станом речей на певний момент, тому її прояв зазвичай стриманий. Емоція радiсть виконує певні функції: біологічну та соціальну. Найпоширеніший спосіб репрезентувати емоцію радiсть як в авторському мовленні, так і в мовленні персонажів, полягає в її прямій номінації лексемами з відповідним семантичним наповненням. В словах автора також мають місце стилістично нейтральні описи зовнішності персонажів (колір обличчя, міміка), рухів, явищ фонаційного характеру, психофізіологічних симптомів, тощо. Серед стилістичних засобів вербалізації емоції радiсть зафіксовані метафора та порівняння. Останні можуть бути розгорнутими, представляти цілісні образи, тоді власне порівняння є закінченим і самостійним. Синтаксичні стилістичні засоби представлені різними видами повторів, що утворюють паралелізми, градацією, однотипність конструкцій якої створює динамічність й найбільше доводить принцип наростання фактів, що викладаються за ступенем їх важливості. У персонажному мовленні емоція радiсть, окрім прямої номінації, може бути репрезентована експресивними лексичними одиницями із позитивною конотацією. Зафіксовано вживання розповідних речень (60 %). Також мають місце окличні та оклично-питальні речення. За складом такі речення зазвичай односкладові називні. Вони набувають стилістичного навантаження завдяки своїй лаконічності, що пов'язано з ладом мислення, з характером та особливостями сприйняття персонажа при переживанні радості.

Ключові слова: градація, емоція, метафора, повтор, порівняння, радiсть, стилістика.

Svitlana TYKHONYNA,

orcid.org/0000-0001-6289-0529

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor;
Associate Professor at the Department of the English № 2
National University “Odessa Maritime Academy”
(Odesa, Ukraine) *s_tykhonina@ukr.net*

STYLISTIC MEANS OF VERBALIZATION OF JOY EMOTION IN THE ENGLISH FICTIONAL DISCOURSE

The present paper is determined by modern anthropocentric trends in linguistics and is devoted to the study of the emotion of joy that allows to “plunge” into the inner world of a person and “touch” their emotional sphere. Joy is a positive emotion that takes place in a person’s everyday life due to the ability to satisfy an actual need at a certain period of time. Joy evokes admiration and elation through feelings of well-being and enjoyment. The manifestation of the investigated emotion depends on the degree of its intensity: joy can be active and passive. The first one encourages a person to share their positive state with others through their good mood, smile and laughter, the second one evokes the feeling of peace and satisfaction with the state of affairs at a certain moment of time, so its manifestation is usually restrained. The emotion of joy performs certain functions: biological and social. The most common way to represent the emotion of joy, both in the author’s speech and in the speech of his characters, consists in its direct nomination by lexemes with the appropriate semantics. The author’s speech may also contain stylistically neutral descriptions of the characters’ appearance (colour of the face, expressions on the face), movements, phonatory phenomena, psychophysiological symptoms, etc. Metaphors and similes are recorded among the stylistic means of verbalizing the emotion of joy. The latter can be prolonged, thus, representing complete images, then the simile is complete and independent. Syntactic stylistic devices are represented by different types of repetitions that

form parallelisms, gradation (the homogeneity of its structures creates dynamics and most of all proves the principle of the accumulation of facts, which are presented according to the degree of their importance). Besides its direct nomination in the speech of personages, the emotion of joy can be represented by expressive lexical units with positive connotation. Along with that, the use of narrative sentences has been recorded in 60 % of the material investigated. Exclamatory and interrogative sentences occur as well. As to their syntactical composition, such sentences are usually one-word nominative. They acquire some certain stylistic meaning due to their brevity, which is associated with the way of thinking, with the character and peculiarities of his perception when experiencing joy.

Key words: comparison, emotion, gradation, joy, metaphor, repetition, stylistics.

Постановка проблеми. Представлене дослідження зумовлене сучасними антропоцентричними тенденціями у мовознавстві, постійно зростаючим інтересом до вивчення концептів різних емоцій, адже це надає можливість зазирнути у внутрішній світ людини та «доторкнутися» до її емоційної сфери. Кількість наукових робіт, присвячених вивченню емоцій, досить велика. Лінгвісти всебічно аналізують специфіку концептуалізації та вербалізації різних емоцій у різних лінгвокультурах.

Обрана для дослідження емоція *радість* є позитивною емоцією, яка супроводжує людину в повсякденному житті (Ольхович-Новосадук, 2020, 2021). Зважаючи на багатогранність ситуацій спілкування людей, в межах яких вона реалізується, суб'єктивних особливостей психіки мовця та манери її самовираження, ця емоція заслуговує особливої дослідницької уваги, що зумовлює *актуальність* представленої роботи. Прояв емоції *радість* має розглядатися комплексно, в межах певного екстралінгвального контексту та з урахуванням вербальних факторів для забезпечення об'єктивного висвітлення результатів дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню власне емоцій присвячено багато робіт зарубіжних психологів та психотерапевтів, філософів, релігієзнавців, які представляють узагальнене бачення сутності емоції *радість* та її вплив на світосприйняття людини. Опис психічних процесів та особливостей самовираження людини в радісному стані дає підґрунтя для лінгвістичних розвідок (Оробінська, 2022: 166).

В психологічному тлумачному словнику *емоцію* визначено як психологічне відображення у формі безпосередньо упередженого переживання змісту життєвих явищ і ситуацій, обумовленого відношенням їхніх об'єктивних властивостей до потреб суб'єкта (Шапар, 2004: 101). Схоже визначення дає В. Войтко, стверджуючи, що *емоції* є процесом ситуативного переживання, ставлення до навколишніх об'єктів і, як наслідок, виділяють такі особливості емоцій, як *експресивність*, *динаміка*, *інтенсивність*, *полярність* (Войтко, 1976: 61).

Радість визначається як позитивний стан, який виникає завдяки можливості задовольнити актуальну потребу в певний момент часу, ймовірність виконання якої було майже неможливим чи сумнівним. Радість виникає в ситуаціях повної безпеки для людини, пробуджуючи в ній відчуття захоплення або піднесення через почуття благополуччя й насолоди (Izard, 2004: 102). Прояв цієї емоції залежить від ступеню її інтенсивності: активна радість передбачає бажання людини ділитися своїм позитивним станом з іншими, що реалізується через гарний настрій, посмішку та сміх, пасивна радість породжує відчуття спокою та задоволення станом речей на певний момент, тому її прояв зазвичай стриманий. Емоція *радість* виконує певні функції:

1) біологічна: передбачає злагоджену роботу організму, як результат, людина відчуває легкість та піднесеність, відновлює втрачені сили та енергію;

2) соціальна: відкрита прихильність між комунікантами встановлює довіру та взаєморозуміння, а отже сприяє гармонічному перебігу комунікації та досягненню власних інтенцій (Izard, 2004: 108).

Отже, позитивна емоційна складова людини не може не привертати увагу науковців й викликає нагальну потребу встановити механізми взаємодії та впливу емоцій на мовлення та визначити лінгвальні засоби її реалізації.

Постановка завдання. *Об'єктом* дослідження обрано одну з базових емоцій людини – *радість*, *предметом* – стилістичний інвентар її реалізації в англомовному художньому дискурсі.

Мета нашого дослідження – провести інвентаризацію стилістичних засобів відтворення емоції *радість* в англомовному художньому дискурсі. Для досягнення мети поставлено та виконано такі **завдання**:

- визначено загальні лінгвальні засоби вербалізації емоції *радість* в авторському мовленні;
- з'ясовано найживіші стилістичні засоби вербалізації та інтенсифікації емоції «радість» в авторському мовленні;
- описано стилістичний інструментарій відтворення емоції *радість* в персональному мовленні.

Матеріалом дослідження обрано твори англомовних письменників загальним обсягом 1756 сторінок.

Для досягнення поставленої мети застосовано описовий та контекстуально-інтерпретаційний методи з метою всебічної характеристики прояву емоції радiсть в тексті художнього твору.

Виклад основного матеріалу. Вербалiзацiя емоцiї *радiсть* може бути представлена в тексті художнього твору рiзними лiнгвальними засобами. За нашими спостереженнями, найпоширенiший спосiб – номiнацiя досліджуваної емоцiї через вживання лексем з вiдповiдним семантичним наповненням, наприклад:

The notion exhilarated her and for a moment or two she savoured it with satisfaction (Maugham, 2001: 198).

By conviction an atheist perhaps, he is taken by surprise with moments of extraordinary exaltation (Woolf, 2016: 71).

За вiдсутностi лексем прямої номiнацiї емоцiї *радiсть*, вона може бути вербалiзована за допомогою експресивних лексичних одиниць, якi створюють радiсний емоцiйний фон через притаманну їм позитивну конотацiю. Для iлюстрацiї цього положення наведемо приклад, в якому вживано слова з позитивною конотацiєю, що, в свою чергу, впливають на формування позитивного емотивного фону тексту:

Really, really, she had everything. She was young. Harry and she were as much in love as ever, and they got on together splendidly and were really good pals. She had an adorable baby. They didn't have to worry about money. They had this absolutely satisfactory house and garden. And friends – modern, thrilling friends <...> she had found a wonderful little dressmaker, and they were going abroad in the summer, and there new cook made the most superb omelettes (Mansfield, 2002: 20).

Видiленi слова (*young, splendid, good, adorable, absolutely satisfactory, thrilling, wonderful and so on*) уналежнюємо до семантичної групи, що виражає радiсть, адже вони є засобами iндукування емоцiйних сем i сприяють створенню позитивного емоцiйного тла тексту художнього твору.

Найвживанiшими лiнгвальними засобами вираження радiсть є стилiстичні прийоми, вiд нейтральних до тих, що передають крайнiй ступiнь прояву радiсть. Проiлюструємо прикладом, який мiстить опис зовнiшностi персонажу (колiр його щок), а також номiнацiю його емоцiйного стану – *excited* – реалiзованого iнверсiєю:

The heightened colour on his cheeks told her how excited he was to meet such distinguished persons (Maugham, 2001: 106).

Опис рухових реакцiй людини великої амплiтуди – рiзкi рухи рук, нiг, помiтнi змiни пози

тощо – сприяє вербалiзацiї сильної радiсть i захоплення.

Серед стилiстичних засобiв вербалiзацiї емоцiї *радiсть* переважає **метафора**, навиць за вiдсутностi прямої номiнацiї, що спостерiгається у наведеному прикладi: метафорична репрезентацiя типового фонацiйного ознаку емоцiї, що дозволяє самостiйно здогадатися про те, що героiня вiдчуває радiсть:

Jackie dances with them all, flirts harmlessly, sits on their knees and sparkles with laughter at their jokes (Boyd, 1994: 62).

Поширеними є також i сталi метафори, особливо при описi внутрiшнiх суб'єктивних вiдчуттiв при переживаннi емоцiї *радiсть*, що вказують на внутрiшнє тепло, джерело тепла: *it burned in her bosom, in her bosom there was still that bright glowing place*.

Не менш численними є порiвняння при вербалiзацiї радiсть, наприклад, в якому iменник *laughter* слугує типовою фонацiйною ознакою досліджуваною емоцiї i надає описовi всiх рухiв в цьому контекстi вiдтiнок радiсть:

He had the quick movements of a monkey, and he seemed to swing from wall to wall on ropes of laughter (Greene, 2003: 47).

Розгорнутий образ порiвняння може стати закінченим i самостiйним. Яскравою iлюстрацiєю цього слугує розповiдь Кетрiн з твору К. Менсфiлд *Bliss* про образ квітучого грушевого дерева. Це – символiчне порiвняння, яке є емоцiйно-символiчним фокусом твору. Вихiдний образ бачимо у наведеному уривку на початку оповiдання:

At the far end, against the wall, there was a tall, slender pear tree in richest, fullest bloom; it stood perfect, as though becalmed against the jade-green sky. Bertha couldn't help feeling, even from this distance, that it hadn't a single bud or a faded petal (Mansfield, 2002: 19).

Вперше подiбне порiвняння вводиться в твiр як елемент загального опису саду, на який героiня дивиться з вiкна, без жодного натяку на символiзм. Увагу дещо загострено на цьому прийомi за допомогою використання при його описi кiлькох прикметникiв у найвищому ступенi порiвняння *in richest, fullest bloom*, а також схожим за значенням виразом *it stood perfect*.

Трохи згодом образ повторно вводиться в твiр вже з символiчним навантаженням. Позитивнi емоцiї героiни з доминантами *щастя* та *задоволення* представленi в наведеному уривку за допомогою образу квітучого дерева:

And she seemed to see on her eyelids the lovely pear tree with its wide open blossoms as a symbol of her own life (Mansfield, 2002: 19).

Порівняння опису квітучого дерева та справжнього життєвого періоду героїні у наведених прикладах має певне змістовне навантаження: воно «проводить» паралель між оборотом загального характеру *slender pear tree in richest, fullest bloom* і описом життя Кетрін. Іншими словами, найкращий, найбагатший період життя порівнюється з періодом пишного цвітіння дерева. А отже, радість та щастя передаються за допомогою розгорнутого порівняння.

Наведений приклад показує, що порівняння мають цілий внутрішній мікросюжет, який збільшує їх емоційну сферу, набуваючи часом символічне значення, закладене в підтексті, а образи таких порівнянь є самостійного і закінченого характеру та мають багаторівневість значення. Повтори порівняння протягом тексту художнього актуалізують предмет і образ порівняння, підкреслюють авторський задум, надають динамічність і особливий ритм творів.

Відповідно до наших спостережень, також мають місце *різні види повторів та градація*, вживання яких зумовлено сильними та захоплюючими людиною емоціями позитивного спектру (душевного підйому, захоплення, щастя). Причину такого піднесеного стану людина часто сама не зрозуміє, тому їй складно підібрати відповідні слова, щоб висловити свої почуття та емоції:

(1) *The lights, the azaleas, the dresses, the pink faces, the velvet chairs, all became one beautiful flying wheel* (Mansfield, 2002: 112).

(2) *Although Bertha Young was thirty she still had moments like this when she wanted to run instead of walk, to take dancing steps on and off the pavement, to bowl a hoop, to throw something up in the air and catch it again, or to stand still and laugh at – nothing – at nothing, simply* (Mansfield, 2002: 13).

В наведених прикладах емоційний стан *радість* та *щастя* передається за допомогою градації. У прикладі (1) однорідні підмети передають всі атрибути балу й мають стійкі позитивні асоціації, у прикладі (2) перелік дій, що викликають *радість* головної героїні в міру їхнього посилення. Наростання в наведених прикладах будується на паралелізмі синтаксичних конструкцій, саме однотипність конструкцій створює динамічність розповіді й найбільше доводить до свідомості читача принцип наростання фактів, що викладаються за ступенем їх важливості.

Так само як і в авторському мовленні, в персонажному репрезентація емоції *радість* здійснюється шляхом її прямої номінації в окличних реченнях з повторами з метою емпатичного посилення:

“I’m too happy – too happy!” she murmured (Mansfield, 2002: 19).

У наведеному прикладі емоція *радість* відтворена в окличному реченні за допомогою синтаксичного стилістичного прийому – послідовного повтору прикметника *happy* посиленого прислівником *too*, але наявність дієслова *murmur* в словах автора вказує на те, що героїня стримує свою радість, як результат, її емоція сприймається як нейтральна.

Вербалізація емоції *радість* та схожих емоційних відтінків у мовленні персонажа здійснюється за допомогою односкладових, часто називних речень, які набувають стилістичного навантаження, оскільки своєю лаконічністю вони пов’язані з ладом мислення, з характером та особливостями сприйняття персонажа при переживанні радості:

“How’s the music?” asked Mrs. Smith. “Marvellous. Wonderful. New. Never better” (Byatt, 2002: 80).

Якісні прикметники, що утворюють низку односкладних речень, наголошують на силі емоції захоплення, посилюють радість мовця, що, в решті решт, досягає найвищого ступеню через вживання заперечення *never* з прикметником у порівняльному ступеню *better*.

Зазначимо, що кількість окличних та питальних речень як засобів експресивного синтаксичного для вербалізації емоції *радість* в персонажному мовленні, зафіксовано відносно небагато (27 % та 13 % відповідно) у порівнянні з розповідними (60 %). Наприклад:

(1) *Now of course, thought Clarissa, he’s enchanting! perfectly enchanting!* (Woolf, 2016: 52).

(2) *She couldn’t absurdly cry: “hasn’t it been a divine day?!”* (Mansfield, 2002: 17).

У наведених прикладах радість разом з захопленням виражені за допомогою окличних та оклично-питальних речень.

Висновки. Отже, вербалізація емоції *радість* в текстах художніх творів має місце як у авторському мовленні, так і в мовленні персонажів. Реалізація радості в авторському мовленні здійснюється шляхом її прямої номінації, вживання стилістично нейтральних описів зовнішності персонажів (колір обличчя, міміка), рухів, явищ фонаційного характеру, психофізіологічних симптомів, тощо. Найпоширенішими стилістичними засобами вербалізації емоції *радість* є метафора та порівняння. Синтаксичні стилістичні засоби представлені різними видами повторів, що утворюють паралелізми, градацією.

У персонажному мовленні емоція *радість* номінована прямо або репрезентована експресивними лексичними одиницями із позитивною конотацією. Зафіксовано вживання розповідних речень (60 %). Також мають місце окличні та оклично-питальні речення. За складом такі речення зазвичай односкладові називні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Войтко В. І. Короткий психологічний словник. Київ. 1976. 214 с.
2. Ольхович-Новосадиук М. Вербалізація концептосфери РАДІСТЬ в українській, польській та англійській мовах. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. 2020. № 72. С. 329-340.
3. Ольхович-Новосадиук М. Вербалізація концепту РАДІСТЬ в українській мовній картині світу : на матеріалі художньої прози. *Записки з українського мовознавства*. 2021. № 28. С. 248-255.
4. Оробінська Р. Мовні та позамовні засоби реалізації емоції радості в німецькому кіно. *Актуальні питання іноземної філології*. 2022. Вип. 16. С. 165-171. DOI: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2022-16-24>
5. Шапар В. Психологічний тлумачний словник. Харків. 2004. 127 с.
6. Boyd W. Gifts. *Contemporary British Stories*. Oxford, Perspective Publications Ltd., 1994. 224 p.
7. Greene G. Comedians. London: Penguin, 2003. 336 p.
8. Izard C. E. The psychology of emotions. Springer, 2004. 472 p.
9. Mansfield K. Selected stories. London: Penguin, 2002. 224 p.
10. Maugham W. S. Theatre. London: Random House, 2001. 256 p.
11. Woolf V. Mrs. Dalloway. London: Penguin, 2016. 244 p.

REFERENCES

1. Voitko V. (1976) Korotkyi psykhologichnyi slovnyk [Short psychological dictionary]. Kyiv, 214. [in Ukrainian]
2. Olkhovych-Novosadiuk M. (2020) Verbalizatsiia kontseptosfery RADIST v ukrainskii, polskii ta anhliiskii movakh [Verbalization of joy concept-sphere in Ukrainian, Polish and English]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia filolohichna*, 72, 329-340. [in Ukrainian]
3. Olkhovych-Novosadiuk M. (2021) Verbalizatsiia kontseptu RADIST v ukrainskii movnii kartyni svitu : na materialii khudozhnoi prozy [Verbalization of joy conception in the Ukrainian worldview]. *Zapysky z ukrainskoho movoznavstva*, 28, 248-255. [in Ukrainian]
4. Orobinska R. (2022) Movni ta pozamovni zasoby realizatsii emotsii radosti v nimetskomu kino [Lingual and extra-lingual means of joy realization in German cinema]. *Aktualni pytannia inozemnoi filolohii*, 16, 165-171. DOI: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2022-16-24> [in Ukrainian]
5. Shapar V. (2004) Psykhologichnyi tлумачnyi slovnyk [Psychological dictionary]. Kharkiv, 127. [in Ukrainian]
6. Boyd W. (1994) Gifts. *Contemporary British Stories*. Oxford, Perspective Publications Ltd., 224.
7. Greene G. (2003) Comedians. London: Penguin, 336.
8. Izard C. E. (2004) The psychology of emotions. Springer, 472.
9. Mansfield K. (2002) Selected stories. London: Penguin, 224.
10. Maugham W. S. (2001) Theatre. London: Random House, 256.
11. Woolf V. (2016) Mrs. Dalloway. London: Penguin, 244.